

Motion till riksdagen 2013/14:So538

av **Maria Lundqvist-Brömster och Anita Brodén**
(FP)

Inrättande av ett centrum för samisk hälsa

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i motionen om att utreda behovet av ett centrum för samisk hälsa.

Motivering

Under senare år har intresset för de svenska samernas hälsa blivit uppmärksammat av olika skäl. FN:s rapportör Paul Hunt ansåg redan i en FN-rapport från 2007 att Sverige måste utarbeta ett nationellt center för hur man ska säkerställa en god hälsa bland samerna. Sverige uppmanades i det dokumentet att inrätta en särskild organisation med uppdrag att dokumentera, analysera och informera om samernas hälsosituation. I folkhälsopropositionen från 2008 fick Folkhälsoinstitutet i uppdrag att snabbutreda samernas och de övriga fyra nationella språkminoriteternas hälsosituation.

Idag finns en omfattande vetenskaplig dokumentation om de svenska samerna och då särskilt de renskötande samernas hälsosituation. Dokumentationen är baserad på forskning som bedrivits vid Södra Lapplands Forskningsenhet och Enheten för psykiatri vid Umeå universitet. Samernas hälsosituation generellt skiljer sig inte väsentligt från majoritetsbefolkningen, utom i några avgörande avseenden. Man har funnit att det finns en förhöjd risk för mag - och ovariecancer hos samiska kvinnor och en överrisk för magsäckscancer hos samiska män. De icke renskötande samiska kvinnorna har en liten överdödlighet i hjärt-kärlsjukdomar. De renskötande samerna exponeras för hög olycksfallsrisk med en betydande överdödlighet i framförallt fordonsolyckor. Man har också funnit en viss överdödlighet vad avser självmord. Beträffande självmorden talar preliminära data för en betydande överdödlig-

Fel! Okänt namn på

het bland renskötande män i de södra delarna av renskötseområdet jämfört med de i de norra delarna.

Vad gäller den psykiska hälsan rapporterar såväl renskötande män som kvinnor en signifikant högre nivå vad gäller ångest och depression jämfört med andra svenskar i samma geografiska område. Denna förhöjda frekvens av ångest och depression varierar tydligt med arbetsrelaterad stress. Förtroendet för primärvård och psykiatrisk vård är också påtagligt lägre bland samerna jämfört med majoritetsbefolkningen i det området, vilket leder till att samerna drar sig för att söka hjälp inom hälso- och sjukvården, men också inom socialtjänsten. Det finns därför anledning anta att det föreligger ett underutnyttjande av hälso- och sjukvård liksom socialtjänst bland framförallt de renskötande samerna.

I Norge har man sedan flera år upprättat särskilda forskningsenheter för att studera samisk hälsa. Dessa är knutna till Tromsø universitet. I Karasjok finns ett stort samiskt nationellt kompetenscenter med inriktning mot den psykiska hälsan (Sanks). Denna enhet erbjuder såväl vuxenpsykiatrisk som barn- och ungdomspsykiatrisk vård. Enheten har också personal i Oslo och i de södra och mellersta delarna av det norska renbeteslandet.

Ett nationellt centrum för samisk hälsa skulle ha flera uppgifter. Exempelvis skulle uppgifterna röra utbildnings- och informationsinsatser riktade mot hälso- och sjukvården inom Lappland, rådgivning gentemot hälso- och sjukvården när det gäller samiska frågor, bistående i forskningsprojekt angående den samiska befolkningens hälsosituation, ordnande med regelbundna hälsokontroller inom hela svenska Lappland och slutligen också kunna vara rådgivande gentemot enskilda samer som upplever problem när det gäller behovet av stöd och kontakter med hälso- och sjukvården i Sverige.

Placeringen av ett nationellt centrum skulle kunna vara i Storuman i Västerbotten där det har inrättats ett center för glesbygdsmedicin. Vid detta center pågår redan forsknings- och utvecklingsarbete kring samernas hälsa. Det finns också anledning att undersöka möjligheten att bygga centret i nära samarbete med Norrlandstingen. Jag anser att detta bör riksdagen ge regeringen tillkänna.

Stockholm den 25 september 2013

Maria Lundqvist-Brömster (FP)

Anita Brodén (FP)